

Іляшко О.О.

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕРИТОРІЙ ЗА ЇХ ПРАВОВИМ РЕЖИМОМ

У статті проаналізовано поняття і природу територій з позицій сучасних дослідників-правознавців, їх підходи до класифікації територій. Окрема увага приділяється критеріям юридичної класифікації територій, співвідношенню понять «режим» і «статус» територій. Правовий режим територій розкривається з огляду на виокремлення особливостей державної території, міжнародної території, території зі змішаним правовим режимом.

Ключові слова: територія, правовий режим, правовий статус, класифікація територій, державна територія.

Постановка проблеми. Однією з причин, яка протягом історії існування людства призводила до виникнення міждержавних воєн і конфліктів, була і залишається проблема статусу і режиму території держав, їх кордонів. Будь-яка держава не може існувати без території. Проте геополітичним атрибутом держави є не просто територія, а відповідний політичний простір, який визначається державними кордонами, закріпленими нормами національного та міжнародного законодавства.

Нормальне функціонування кожної країни і рівень її соціально-економічного розвитку залежать від збереження цілісності державної території, тобто від стабільності державних кордонів, ефективності забезпечення їх надійної охорони [7, с. 93]. Так, кордони – невід’ємна ознака суверенітету будь-якої держави, обов’язковий чинник формування цілісного державно-територіального організму. Без чітко визначених кордонів держава не може реалізувати весь комплекс своїх суверенних прав [8, с. 3].

Ще з часів Київської Русі охороні рубежів держави надавалось велике значення і вона розглядалась як одна з найважливіших державних функцій. Державні кордони і сьогодні є одним із найважливіших об’єктів для будь-якої держави. Це визначає необхідність їх надійної охорони і, відповідно, створення спеціальних державних органів, відповідальних за реалізацію цієї функції держави. В основних положеннях Конституції України, у ст. 1 закріплено, що забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави [11, с. 6].

Починаючи з 2014 року в Україні постала проблема охорони та відновлення державної території, окресленої державними кордонами. Це пов’язано з окупацією та анексією Автономної Республіки Крим, терористичними діями в Донецькій та Луганській областях. Тобто вищевказані українські території отримали специфічний статус, а відповідно охорона державної території, захист і відновлення на таких територіях прав та свобод людини і громадянина набули широкого обговорення як в наукових колах, так і в суспільстві в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми території держави досліджувалися рядом учених у різних галузях національного права, так само і міжнародного права, зокрема в роботах: Г. Гроція, В. Гессена, Л. Дюгі, Г. Еллінека, Ф. Кокошкіна, С. Алексєєва, С. Бабуріна, М. Баймуратова, А. Венгерова, М. Дамірлі, В. Дудченко, В. Єнгібаряна, О. Копиленка, Л. Матвєєвої, Ю. Оборотова, М. Орзіха, О. Петришина, Н. Пронюк, П. Рабіновича, О. Скакун, В. Чиркіна та інших.

Державний кордон і проблеми правового режиму досліджувалися в роботах: С. Бабуріна, С. Бобровник, Т. Цимбалістого, Ю. Барсєгова, Л. Волової, Н. Камінської, Б. Клименка, А. Мостиського, С. Дністрянського, А. Порка, Ю. Скуратова, П. Смоленського, Л. Шалланда, І. Траїніна тощо.

Постановка завдання. Не дивлячись на існуючі наукові публікації в даній сфері, все ще залишається чимало не вирішених питань. Тому основною метою підготовки даної статті, зокрема,

можна визначити дослідження поняття і природи територій з позицій сучасних дослідників-правознавців, їх підходів до класифікації територій, співвідношення понять «режим» і «статус» територій, а також визначення їхніх особливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше зробив спробу вивести з географічних умов характер і звичаї народів, їх господарський і політичний устрій французький філософ XVIII ст. Шарль Луї де Монтеск'є (18.01.1689 – 10.02.1755). Цю думку розвивало багато інших вчених XIX ст.: англійський історик Г. Букль, французький географ Е. Реклю, американський географ Е. Хантінгтон, відомий російський вчений Л. Мечников та ін. Однак засновником напряму географічного детермінізму вважають німецького географа Фрідріха Ратцеля (30.08.1844 – 09.08.1904). Крім того, він був етнологом, соціологом, засновником антропогеографії, геополітики, теорії дифузійонізму та політичної географії. Головна його заслуга в тому, що він знайшов зв'язки між політикою тієї чи іншої країни, виходячи з її географічного положення в певному просторі. У своїй книзі «Політична географія» (1897) він акцентує увагу на політико-географічному положенні держави [10, с. 8].

Різні вчені в різні часи досліджували поняття «території». Під територією в доктрині та практиці міжнародного права розуміються різні простори земної кулі, що включають його сухопутну і водну поверхні, надра, повітряний простір, а також космічний простір і небесні тіла [1, с. 4].

Інститут території є одним із найстаріших у праві. Територія має важливе значення, оскільки є не просто простором, а матеріальним середовищем життя кожної держави. У міжнародному праві вже цілком чітко склалися загально визнані поняття, що стосуються території. Концепції території, територіальних прав викладалися в різних роботах вчених, які ґрунтувалися на тому, що територіальні права за міжнародним правом подібні до речових прав приватного порядку, оскільки і вони є абсолютними правами, що мають силу щодо всіх інших суб'єктів міжнародного права. Територія в міжнародному праві в широкому розумінні – це простори земної кулі з її сухопутною і водною поверхнею, надрами і повітряним простором, а також космічний простір і небесні тіла, що знаходяться в ньому. Таким чином, термін «територія» використовується в міжнародному праві для позначення земного, а також позаземного простору, відмежованого від інших просторів певними межами, і такого, що має визначений юридичний статус (наприклад, статус

державної території) і відповідний йому правовий режим [1; 3].

Проблема території завжди була однією з найбільш гострих і складних, бо територія – це не просто простір, а необхідний атрибут держави, матеріальна основа життєдіяльності її народу і людства в цілому. Протягом всієї історії людської цивілізації виникали конфлікти і спалахували війни за володіння тією чи іншою територією. Це викликало необхідність створення міжнародно-правових норм, які б регулювали відносини між суб'єктами міжнародного права щодо територій. У міру розвитку науки і техніки ставали все більш доступними і придатними для досліджень і експлуатації віддалені території, що не знаходяться під суверенітетом будь-якої держави і є загальним надбанням людства, наприклад відкрите море, повітряний простір, Антарктика, космос. У зв'язку з цим з'явилися норми, що визначають правовий режим цих просторів і можливості суб'єктів міжнародного права щодо їх наукового вивчення і економічного використання. Цей процес продовжує розвиватися і в даний час.

Слід зазначити, що розуміння території переважно в просторовому аспекті не має нічого спільного з поняттям території в її природному значенні, як середовища існування земної фауни і флори, місцезнаходження природних багатств і ресурсів, середовище проживання людини і матеріальної основи її існування, хоча останнє і враховується в нормах міжнародного і національного права, що стосуються природокористування [2]. Як бачимо, в міжнародному праві вже цілком чітко склалися загально визнані поняття, що стосуються території.

Слід погодитися з Д.А. Купрієнко, Ю.А. Дем'янюк та О.В. Діденко, які стверджують, що в широкому розумінні поняття «територія» (лат. terra – земля, країна) тотожне «територіальному простору», тобто це регіон або обмежена частина земної поверхні в природних, державних, адміністративних або умовних межах. Інакше кажучи, територіальний простір – це частина земної поверхні з певними межами, які відділяють її від інших ділянок землі. Вона характеризується протяжністю, площею, географічними координатами, природними умовами, господарським освоєнням та іншими ознаками, які вивчаються під час оцінки географічного положення. Територія природна – це частина території, що має певний інтерес з погляду дослідження явищ природного характеру. Як приклад природної території можна розглянути природоохоронну територію, яка охо-

роняється через своє екологічне, культурне або інше значення [10, с. 18].

Територія держави являє собою простір самовизначення народу, в межах якого держава здійснює свій суверенітет і свою юрисдикцію. Як категорія державознавства вона втілює єдність ознак і характеристик, які можна розділити на геолого-географічні (материкове або острівне положення, форми і контури поверхні, рельєф, рівнинний, гористий або інший ландшафт, надра, кліматичні та ботанічні пояса і т.д.), соціокультурні (чисельність, щільність і розподіл населення по регіонах, національний склад і характер занять населення, промислова розвиненість, ступінь освоєння земель, використання водних ресурсів, наявність іригаційних споруд і т.д.), політико-юридичні (цілісність і недоторканність державної території, адміністративно-територіальний поділ, правовий режим внутрішніх і зовнішніх кордонів тощо) [9].

На етапі появи держав їхні території складали колишні племінні та родові землі. У такому вигляді територія не могла служити єдності державної влади. Тому держава із самого моменту появи мала потребу в закріпленні правового статусу своєї території. Вона прагнула зафіксувати свої просторові володіння саме як верховний суверен, тому що в рабовласницькій державі суверенітет тотожний земельній власності, сконцентрованої у загальнодержавному масштабі. Розміри земельної власності правителя при цьому не мають значення. У феодальній державі її суверенітет ототожнювали із землевласником, а розміри території держави прямо залежали від його земельної власності. Держави, що поєднували декількох власників, були недовговічними. Ситуація змінюється в пізній феодальній абсолютистській державі, коли роль державної влади значно зростає та поряд із приватною власністю на землю виникає поняття державної території як простору, в межах якого держава існує, а монарх здійснює владу.

Становлення поняття державної території відбувалося одночасно зі становленням і розвитком держав. Сучасне найбільш розповсюджене розуміння державної території виникло на основі вчення про народний суверенітет. Обґрунтовуючи право народу створювати державу на тій території, на якій він проживає, ідеологи епохи Просвітництва розглядали, у свою чергу, державу як джерело публічної влади на цій території. Саме держава в межах своєї території здійснює верховенство, яке називають територіальним і що є невід'ємною частиною державного суверенітету [10, с. 19–20].

У геофізичному сприйманні під територією розуміється простір земної кулі, що включає її суходутні, водні, повітряні, космічні райони і земні надра. У міжнародно-правовому сприйманні поняття «територія» має інше трактування і залежно від характеру пануючої над нею юрисдикції і правового статусу, що формується цією юрисдикцією.

Територія є ознакою держави за умови існування в його межах єдиного суспільства (поєднання населення і державної влади). Умовою й ознакою самоврядності суспільства є збереження територіальної цілісності держави. Тому вирішення питання про зміну статусу території можливо тільки в разі насильства або перебудови національної самосвідомості, вираженої в прямому демократичному волевиявленні [9]. Коли ми говоримо про окуповані та анексовані території, то це є вияв насильства однієї держави над іншою з метою отримання відповідних територій. Коли ж йдеться про самовизначення народу, ад'юдикацію, цесію (повну та неповну, безвідплатну та відплатну), ефективну окупацію, давність володіння, акрецію, то ці правові підстави для зміни території можуть бути наслідком перебудови національної самосвідомості, вираженої у прямому демократичному волевиявленні.

Територія держави є матеріальним вираженням верховенства і незалежності народу, що її населяє. Тільки народ у цілому має право розпоряджатися нею. Будь-який етнос, який проживає на території держави, має право на культурно-національне самовизначення (розвиток), обмежене, однак, загальними інтересами всього народу відповідної держави. Ніяке національне (етнічне) самовизначення не має права перекреслювати такий загальний інтерес, як безумовне збереження недоторканності й цілісності території держави. Відмежування держави як явища статичного, системи інститутів і ознак, що існує на даний конкретний момент, від державності як континууму, що розгортається в часі та просторі процесу самовираження народу, сприяє формуванню територіальної свідомості. Територіальна свідомість як процес самоототожнення людей з територіями передбачає право цих людей визначати межі цих територій [9].

Однією із правових проблем, що привертають увагу вчених-юристів і практиків, є проблема юридичної класифікації територій. Це цілком закономірно, оскільки питання територіального верховенства, суверенних прав на ті чи інші простори, сфер діяльності на них або використання їх

ресурсів безпосередньо пов'язані з політичними та економічними відносинами і, в кінцевому підсумку, з матеріальними умовами життя держав і народів. Більшість юристів-міжнародників (Ю.Г. Барсегов, Я. Броунлі, М.І. Лазарев, С.В. Молодцов, М.В. Яновський та ін.) використовують поняття «режим» або «статус» як критерій для юридичної класифікації територій. Відомий британський юрист-міжнародник Я. Броунлі пише: «Міжнародне право знає чотири види режиму територій: територіальний суверенітет; територія, на яку не поширюється суверенітет якоїсь держави або групи держав, і яка має свій власний статус (наприклад, підмандатні і підопічні території); *res nullius* (нічийна територія) і *res communis* (територія, що належить всім)». Професор Дж. Коломбос застосовує поняття «режим», «статус» і «юридична природа» під час опису юридичної характеристики територій. Терміни «режим» («правовий режим») і «статус» («правовий статус») використовуються в Конвенції ООН з морського права 1982 р.» [12].

Під час визначення державно-правового режиму території держави С.М. Бабурін виходить з того, що вона може бути представлена, по-перше, як матеріальна основа існування держави, найважливіший ресурс державного розвитку і, по-друге, як історико-генетична ознака держави. У комплексі з іншими ознаками (влада, населення) територія держави виступає в якості системоутворюючого елемента загальносоціальної та юридичної категорії держави. З юридичної точки зору суверенна держава зберігається і зміцнюється в тій мірі, в якій вона забезпечує на своїй території верховенство своїх законів, юрисдикцію і контроль [9].

У доктрині та практиці немає одноставності у використанні понять як критерію юридичної класифікації територій. Обидва поняття «режим» і «статус» застосовуються для того, щоб дати базисну характеристику правового становища тієї чи іншої території, яка якісно відрізняє цю територію від інших просторів. Деякі автори намагаються диференціювати поняття «режим» від поняття «статус», наприклад професор С.В. Молодцов. Мається певна відмінність між цими поняттями і в Конвенції ООН з морського права 1982 р., де термін «режим» («правовий режим») означає сукупність норм, що регулює певне явище в рамках фундаментальних положень, які формують правовий базис кожної просторової категорії. Останнє в Конвенції 1982 р. позначається терміном «статус» («правовий статус») [12].

У цьому зв'язку пропозицію авторитетного юриста-міжнародника з Грузії Р.В. Деканозова про застосування поняття «юридична природа» як критерій для правової класифікації просторів представляється досить конструктивним. При цьому термін «юридична природа» буде позначати те ж, що і термін «статус» («правовий статус») в Конвенції ООН з морського права 1982 р., тобто базисну правову характеристику будь-якої території. Щоб уникнути термінологічної плутанини, терміни «режим» («правовий режим») і «статус» («правовий статус») слід використовувати як рівнозначні. Р.В. Деканозов зазначає, що з метою кращого з'ясування взаємозв'язку між поняттями «юридична природа» і «правовий режим» необхідно взяти до уваги, що території, які мають однакову юридичну природу і утворюють єдину просторову категорію, можуть відрізнятися специфічними рисами свого правового режиму.

Сучасні особливі правові режими державної території розрізняються якістю самозахисту суспільства в період зовнішньої або внутрішньої небезпеки. Вжиття суспільством заходів проти саморуйнування як на всій території держави, так і на її частині є прямим обов'язком органів публічної влади. Обмеження прав і свобод в ім'я цілісності державної території виправдані і необхідні [9]. Так, зараз Україною вжито заходів щодо збереження своїх територій. Наприклад, прийнятий Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», в якому визначено особливий правовий статус тимчасово окупованої території України (Автономної республіки Крим) та особливий правовий режим перетину меж тимчасово окупованої території, вчинення правочинів, проведення виборів та референдумів, реалізації та забезпечення інших прав і свобод людини і громадянина.

Міжнародні території, території зі змішаним правовим режимом і території з перехідним правовим режимом покликані служити самовдосконаленню світової спільноти, запобігати спробам насильницьким шляхом вирішувати суперечки про територіальне верховенство. У питаннях розпорядження своєю територією держава обмежена інтересами свого народу, який тільки і має право приймати остаточне рішення [9].

Використовуючи критерій юридичної природи просторів для їх правової класифікації, можна охарактеризувати такі різновиди територій, як державна і недержавна території. На основі критерію юридичної природи можна дати наступну класи-

фікацію територій: 1) державна територія; 2) міжнародна територія загального користування; 3) територія зі змішаним правовим режимом [1].

Державну територію можна визначити як виокремлену на основі норм міжнародного права частину простору Землі, яка є надбанням народу, що проживає на цій території, та яка знаходиться під суверенітетом створеної ним держави [10, с. 21].

Правовий статус державної території визначається територіальним верховенством держави, його суверенною владою, що виключає будь-яку іншу іноземну владу на території держави. У римському праві це виражалось терміном «dominium», на відміну від «imperialium», що означає суверенну владу над фізичними особами. У межах державної території в повному обсязі діє законодавча, виконавча, судова влада держави.

Природа і правовий статус державної території підкреслюється в ряді основних принципів сучасного міжнародного права. Зокрема, це найбільш чітко проглядається в таких принципах, як принцип суверенної рівності, територіальної цілісності, незастосування сили, непорушності кордонів та інші. Державна територія являє собою матеріальну основу держави, і її межі визначаються державними кордонами (сухопутними, водними, морськими, повітряними (до висот 100–110 км) [1]. Цим, зокрема, пояснюється позиція України щодо необхідності чіткого розмежування морських просторів в Азовському морі, Керченській протоці і Чорному морі після розпаду СРСР. Правовий режим державних кордонів визначається державою.

Що стосується міжнародної території загального користування, то за своєю юридичною природою це такі простори, на які не поширюється суверенітет жодної держави, вони знаходяться в загальному користуванні людства. Континентальний шельф та інші території зі змішаним правовим режимом – це своєрідні з правової точки зору території, на які не поширюється суверенітет прибережних держав, але ці держави згідно зі ст. 77 Конвенції ООН з морського права 1982 р. здійснюють над ними суверенні права в цілях їх розвідки і розробки природних ресурсів [12].

Доцільно зазначили Р.М. Валєєв та Г.І. Курдюков, що раніше дана класифікація територій могла бути доповнена такими категоріями, як нічийна земля (terra nullius) і підмандатні або підопічні території. Однак нині нічийних земель фактично не існує, як і не залишилося підмандатних і підопічних територій. Ці обставини виправдовують запропоновану класифікацію. У рамках перших

двох категорій можуть існувати різні правові режими. Державна територія знає режими кондомініуму, сервітутів, оренди, загального користування; міжнародна територія загального користування включає в себе режими відкритого моря, небесних тіл і т.д. Ще раз варто підкреслити, що ясність відносно правового положення певної території може бути досягнута тільки шляхом одночасного дослідження її юридичної природи і правового режиму [4].

Як бачимо, поняття «правовий статус» і «правовий режим» використовуються в якості критерію для юридичної класифікації території. Під правовим статусом території слід розуміти її базисну правову характеристику, визначення її основної приналежності відповідно до міжнародно-правової класифікації територій. Правовий режим виступає у виді визнаних у міжнародному праві й у законодавстві держав специфічних рис і характеристик певної території, що в сукупності визначають і обумовлюють певний, відмінний від інших, порядок її використання [1].

Більшість авторів сходяться в тому, що територія відіграє важливу роль з позицій її приналежності або неприналежності визначеному територіальному суверену (державі) або можливості її використання державами світового співтовариства [2].

З погляду правового режиму території можна поділити на такі види:

– державна територія – це простір, у межах якого певна держава здійснює свою верховну владу, свій суверенітет;

– міжнародна територія – це простір за межами державних територій, який не належить жодній окремій державі, а перебуває у спільному користуванні світового співтовариства і його правовий режим визначається виключно міжнародним правом;

– територія зі змішаним правовим режимом – це територія, на якій діють одночасно норми міжнародного права і національного законодавства прибережних держав. Наприклад, континентальний шельф, міжнародні ріки, протоки і канали, економічна зона як території зі змішаним режимом не входять до складу державних територій, однак прибережні держави в цих просторах мають визначені суверенні права, зафіксовані національним законодавством і міжнародними договорами, на розвідку і розробку ресурсів цих територій тощо;

– території з особливим міжнародним режимом – це демілітаризовані і нейтральні зони,

зони миру (в разі їх встановлення). Виділення таких територій має суто функціональний характер з метою визначення ступеня їхньої мілітаризації. До складу цих територій можуть входити державні території або державні, міжнародні території і території зі змішаним режимом одночасно: наприклад, архіпелаг Шпіцберген, Аландські острови, Панамський і Суецький канали, Місяць та інші небесні тіла [1].

Деякі науковці виділяють державну територію міжнародного користування. Особливістю правового режиму цих територій є те, що вони, з одного боку, не виключаються зі складу території відповідної держави, а з іншого – використовуються цією державою чи третіми країнами в особливому порядку. До державних територій міжнародного користування слід відносити міжнародні канали, міжнародні протоки, міжнародні судноплавні ріки, які територіально належать одній або декільком державам, але в силу міжнародних договорів можуть використовуватися й іншими державами [3].

У міжнародному праві існує декілька теорій, що пояснюють правову природу території. Найбільшого поширення в різний час набували такі з них:

– об'єктна теорія, яка ґрунтується на визнанні земельної ділянки об'єктом права власності. Згідно з цією теорією кожна конкретна земельна ділянка виступає одночасно об'єктом права приватної власності, що належить певній юридичній чи фізичній особі, і об'єктом публічно-речового права власності, що належить державі. Уся сукупність земель, які належать державі, і складає її територію. При цьому публічно-речове право держави на земельну ділянку має пріоритет перед правом приватної власності, зокрема, перехід права приватної власності на неї від однієї особи до іншої, не змінює публічно-правового зв'язку цієї земельної ділянки з державою. Нині ця теорія практично віджила своє, оскільки до складу території, крім земельних ділянок, в наш час включаються також водні, повітряні та космічні простори, які в силу своїх фізичних властивостей взагалі не можуть бути об'єктом права власності;

– теорія компетенції, згідно з якою територією вважається сфера юридичної дієвості (валідатарності) певної правової системи, як національної, так і міжнародної. Ця сфера являє собою абстрактний простір, в межах якого компетентні органи держави або міжнародні органи вправі здійснювати належні їм повно-

важення. На практиці реалізація цієї території призводить до змішування понять «територія» та «юрисдикція держави»;

– просторова теорія, в основі якої лежить теза про те, що територія держави – це сукупність земельних, водних та повітряних ділянок, у межах якої здійснюється владарювання, територіальне верховенство та суверенітет тієї чи іншої держави. Перевагою цієї теорії є те, що вона розглядає територію одночасно і як сферу дії публічної влади певної держави (територія держави) чи міжнародного правопорядку (міжнародна територія), і як явище матеріального світу, тому саме ця теорія користується найбільшим визнанням [3].

Проаналізувавши думки вчених, у залежності від правового статусу території держави можна поділяти на такі види:

1) за правовими способами зміни:

– території, що утворилися внаслідок самовизначення;

– території, що утворилися внаслідок цесії (повної, неповної, оплатної чи безоплатної);

– ефективно окуповані території;

– території, що утворилися внаслідок давнини володіння;

– території, що утворилися внаслідок акреції;

– території, що утворилися внаслідок ад'юдикації.

2) За неправовими способами зміни:

– анексовані території;

– окуповані території (окуповані у стані війни (воєнна, ворожа окупація) чи окуповані після війни (на виконання умов мирних угод).

Висновки. Отже, хоча Україною вжито певні заходи щодо збереження своїх територій, зокрема, прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII, в якому визначено особливий правовий статус тимчасово окупованої території України та особливий правовий режим перетину меж тимчасово окупованої території, вчинення правочинів, проведення виборів та референдумів, реалізації та забезпечення інших прав і свобод людини і громадянина, все ще залишаються невирішеними чимало проблем, що потребують дослідження з боку науковців і практиків, сучасних держав, а також дієвих заходів і засобів захисту своєї території та державних кордонів уповноваженими органами і посадовими особами держави, міжнародних організацій, членом яких є відповідна держава.

Список літератури:

1. Сучасне міжнародне право: навч. посібник / за ред. Н.В. Пронюк. URL: http://pidruchniki.com/12920522/pravo/teritoriya_mizhnarodnomu_pravi
2. Міжнародне право. URL: <http://readbookz.com/book/166/5049.html>
3. Територія у міжнародному праві. URL: http://mignarodne.at.ua/news/teritorija_u_mizhnarodnomu_pravi_chastina_1/2010-02-10-9
4. Валеев Р.М, Курдюков Г.И. Международное право. Учебн. для вузов. М., 2010. 624 с. URL: <http://gua.pp.ua/mejdunarodno-pravovaya-klassifikatsiya.html>
5. Конституційне право України. URL: <https://sites.google.com/site/igroupteamsite/konstitucijne-pravo-ukraieni/derzavna-teritoria-ponatta-sklad-derzavnij-kordon>
6. Ільченко О.В. Державний кордон як об'єкт адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів. Науковий вісник. 2012. № 173. С. 211–218. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/37054/3/12%20iav%20dpo.pdf>
7. Чумак В.В. Державний кордон як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Право і безпека. 2011. № 1 (38). С. 93–96.
8. Цимбалістий Т.О. Конституційно-правовий статус державного кордону: дис. ... на здобут. наук. ступ. канд. юрид. наук: 20.02.03. Хм., 1998. 213 с.
9. Бабурич С. Н. Территория государства: теоретико-правовые проблемы: автореф. дис. ... на соиск. уч. степ. д. ю. н.: спец. 12.00.01. М., 1998. 50 с.
10. Державна територія і державний кордон: навч. посіб. / Д.А. Купрієнко, Ю.А. Дем'янюк, О.В. Діденко. Хм.: Вид. НАДПСУ, 2014. 256 с.
11. Конституція України. Відомості ВРУ. 1996. № 30. Ст. 141.
12. Конвенція ООН з морського права 1982 р. URL: <http://rada.gov.ua>
13. Камінська Н.В., Клочков Б.І. Проблеми концептуального визначення поняття державних кордонів в сучасній юридичній науці. Юридичний часопис Нац. акад. внутр. справ. 2015. № 2. С. 16–25.
14. Камінська Н.В. Пріоритети правового забезпечення безпеки державних кордонів України. Вісник Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія «Юрид. науки». 2017. № 1.

**ПОНЯТИЕ И КЛАССИФИКАЦИЯ ТЕРРИТОРИЙ
ПО ИХ ПРАВОВОМУ РЕЖИМУ**

В статье проанализированы понятия и природа территорий с позиций современных исследователей-правоведов, их подходы к классификации территорий. Особое внимание уделяется критериям юридической классификации территорий, соотношению понятий «режим» и «статус» территорий. Правовой режим территорий раскрывается, учитывая выделение особенностей государственной территории, международной территории, территорий со смешанным правовым режимом.

Ключевые слова: территории, правовой режим, правовой статус, классификация территорий, государственная территория.

**THE CONCEPT AND CLASSIFICATION OF TERRITORIES ACCORDING
TO THEIR LEGAL REGIME**

The article analyzes the concept and nature of the territories from the standpoint of modern researchers, jurists, their approaches to the classification of territories. Particular attention is paid to the criteria for the legal classification of territories, the ratio of concepts “mode” and “status” territories. The legal regime of the territories is revealed in view of the distinguishing features of the state territory, international territory, territories with a mixed legal regime.

Key words: territory, legal regime, legal status, classification of territories, state territory.